
Gränssnittet mellan vattenverksamhet enligt 11 kap. MB och förrättningslagarna

Eije Sjödin

LANTMÄTERIET

Kort om bakgrunden

- 1918 års vattenlag
- Nya förrättningslagar (FBL, AL, LL) 1972-1974
  - Uppföljning under 1970-talet rörande markavvattning, andelstal i dikningssamfälligheter, m.m.
- Ny vattenlag 1983
  - Ny princip; vattenverksamhet inte kopplad till fastighetsindelningen
  - Uppföljningsförslagen genomfördes inte
- Miljöbalken och LVV 1999
- LMV-rapporter 2002:3 och 2002:9
  - Två vilande lagstiftningsärenden i Regeringskansliet
- Miljöbalkskommittén 1999-2005
  - Bl.a. ny prövningsordning för vattenverksamhet

Vattenverksamhet

- Med vattenverksamhet avses (11:2 MB)
  - 1) Byggande i vatten, åtgärder som förändrar vattnets djup eller läge, m.m.
  - 2) Bortledande av grundvatten
  - 3) Tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden
  - 4) Åtgärder som utförs för att avvattna mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet är att varaktigt öka en fastighets lämplighet.....
- Med avloppsvatten avses (9:1 MB)
  - 1) Spillvatten eller annan flytande orenlighet
  - 2) Vatten som använts för kylning
  - 3) Vatten som avleds för sådan avvattning av mark inom detaljplan som inte görs för en viss eller vissa fastigheters räkning
  - 4) Vatten som avleds för avvattning av begravningsplats

Rådighet

- För vattenverksamhet krävs rådighet (2:1 LVV)
  - ”Processrådighet” ≠ ”Rättighet”
- Envar råder över vattnet inom egen fastighet (2:2 LVV)
  - Men kan också få rådighet genom att skaffa sig en rättighet
- Den som vill bedriva vattenverksamhet har ”automatisk” rådighet om verksamheten innebär (2:4 LVV)
  - Vattenreglering, vattentäkt för allmänt ändamål, markavvattning
  - Verksamhet som behövs för allmän väg eller järnväg eller för att motverka förorening genom avloppsvatten
- Staten, kommuner och vattenförbund har rådighet (2:5 LVV)
  - För verksamhet som är önskvärd från allmän miljö- och hälsosynpunkt eller främjar fisket
- Den som är beroende av vattenförhållandena har rådighet (2:5 LVV)
  - För rensningar m.m.

Tillstånd

11:9 och 11:11-15 MB

- För vattenverksamhet krävs tillstånd, dock inte för bl.a.
  - Vattentäkt för husbehov
  - Anläggningar för fiskodling eller utvinning av värme
  - Verksamhet som uppenbart inte skadar varken allmänna eller enskilda intressen och inte utgör markavvattnings
  - Täckdikning under 300 mm om det inte är sannolikt att allmänna eller enskilda intressen skadas
  - Rensningar m.m.
- Markavvattnings är förbjuden inom stora delar av Sverige
  - Dispens kan dock ges om särskilda skäl föreligger

Prövning

11:9 a-b MB, 7:19-20 LVV

- Miljödomstolen
  - Prövar tillstånd till vattenverksamhet
- Länsstyrelsen prövar dock markavvattning – om inte
  - Det är fråga om samverkan, tvångsrätt eller ersättning, eller
  - Det har beslutats vid fastighetsreglering att fråga skall prövas enligt MB
- Regeringen får besluta om anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt
  - Anmälan till länsstyrelsen (delegation till kommun?)
  - Arbete med förordning pågår

Anmälningsfall enligt Naturvårdsverket

---

1. Anläggande av våtmark där vattenområdet inte har en yta som överstiger 5 ha.
2. Uppförande av anläggningar, fyllning och pålning med en bottenyta om högst 500 m² i vattendrag.
3. Uppförande av anläggningar, fyllning och pålning med en bottenyta om högst 3000 m² i andra vattenområden än vattendrag.
4. Grävning, schaktning, muddring, sprängning eller liknande åtgärd med en bottenyta av högst 500 m² i vattendrag.
5. Grävning, schaktning, muddring, sprängning eller liknande åtgärd med en bottenyta av högst 3000 m² i andra vattenområden än vattendrag.
6. Anläggande eller byte av trumma, eller byggande av bro, i vattendrag med en medelvattenföring om högst 1,0 m³/s.
7. Omgrävning av vattendrag med en medelvattenföring om högst 1,0 m³/s, om åtgärden inte är att hänföra till markavvattning.
8. Nedläggning av kabel, rör eller ledning i vattenområde.
9. Bortledande av högst 600 m³ ytvatten per dygn från vattendrag, dock högst 100 000 m³/år, och utförande av anläggningar för detta.
10. Bortledande av högst 1000 m³ ytvatten per dygn från andra vattenområden än vattendrag, dock högst 200 000 m³/år, och utförande av anläggningar för detta.
11. Ändring av tillståndsprövad vattenverksamhet om ändringen omfattas av punkterna 1-10.
12. Ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt punkterna 1-10.
13. Utrivning av en vattenanläggning som tillkommit till följd av en verksamhet enligt punkterna 1-10.

Fastighetsbildningslagen

- **Servitut för vattenverksamhet får bildas (7:2 FBL)**
  - Om servitutet skulle ha kunnat upplåtas enligt 28:10 MB och
    - Om tillstånd har meddelats enligt VL eller MB eller
    - Om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas
- **Gemensamt arbete för vattenverksamhet får beslutas (9:1 FBL)**
  - Om det är fråga om sådan dränering av jordbruksmark som inte kräver tillstånd enligt 11:13 MB eller
  - Om det gäller annan markavvattning som uppenbarligen inte skadar vare sig allmänna eller enskilda intressen
  - För annan vattenverksamhet får LM förordna om prövning enligt MB och LVV

Anläggningslagen och ledningsrättslagen

- **Gemensamhetsanläggning får inte inrättas (1 § AL)**
  - Om fråga om inrättande av anläggning gemensamt för flera fastigheter kan prövas enligt annan lag (FBL undantagen)
    - Vattenverksamhet enligt LVV är egentligen inte gemensam för fastigheter....!?
- **Ledningsrätt kan bildas för ledning eller annan anordning i vatten (1 och 12 §§ LL)**
  - Ingen särreglering

Oklarheter/problem

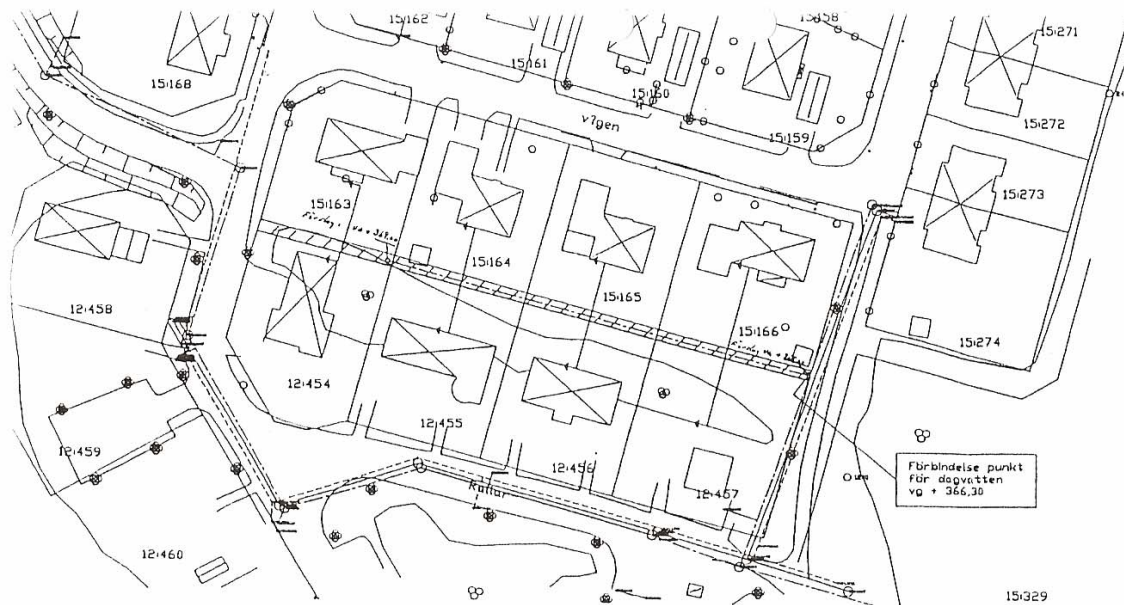

- Vad är egentligen markavvattning?
  - Gränsdragning mot avloppsvatten
  - Vägdiaken
  - Splittrat genomförande av detaljplaner
- Moment 22 i fråga om rådighet
  - Tillstånd kräver rådighet
  - Rådighet erhålls genom upplåtelse enligt t.ex. AL eller LL
  - Alltså måste LM:s beslut meddelas utan att tillståndsfrågan är avgjord
- Miljödomstolen ska pröva tillstånd till markavvattning
  - Även när LM beslutar om samverkan, markåtkomst och ersättning
- Dålig anpassning av andelstal i samfälligheter för vattenverksamhet
  - Till följd av fastighetsbildning

Rättsfall 04:27

- HovR: 11 kap. MB inte tillämpligt inom område för allmän va-anläggning, som även omfattar dagvatten
  - För enskild ledning som skall avleda dag- och dräneringsvatten från fastigheter inom sådant område till den allmänna ledningen äger istället AL tillämpning

Jfr 3:8 LVV

Vägdiken

---

¹ I en dom 2002-01-16 i mål nr M 420-00 och M 70-01 har Växjö tingsrätt, miljödomstolen, gjort en intressant analys av förhållandet markavvattning – ytvattenverksamhet vid anläggandet av diken för vägföretag. Domstolen fann *att* avledandet av vatten från vägområdet och uppströms liggande markområden utgjorde markavvattning med hänsyn till syftet, *att* omläggning eller flyttning av diken utan ytterligare avvattande effekt kunde utgöra antingen markavvattning eller ytvattenverksamhet beroende på syftet med åtgärden *samt att* anläggande av skärningsdiken genom en höjdkropp i terrängen och av bankdiken för dränering av vägkroppen i det aktuella fallet inte gjordes i markavvattningssyfte utan för bortledning av inträngande grund- och ytvatten. Utförandet av skärningsdiken och bankdiken med syfte att även avvattna uppströms liggande eller angränsande markområden var å andra sidan att betrakta som markavvattning.

Ändringar i anläggningslagen m.m.

LMV-rapport 2002:9

- Rättighetsupplåtelse för leder m.m.
- Samordning av olika huvudmän vid plangenomförande
- **Frågor om vattenverksamhet**
- Rättigheter, behörighet m.m. för en samfällighetsförening
- Ersättningsfrågor
- Övriga frågor

Läget:

- Remissmöte om utkast till lagrådsremiss hölls 13 sept. 2005
- Nytt utkast till lagrådsremiss november 2005
- F.n. oklart när och om det blir proposition

Frågor om vattenverksamhet

- Anläggningar för markavvattning ska kunna inrättas som gemensamhetsanläggning i två fall
  - Inom detaljplan
  - Om åtgärden uppenbarligen inte skadar allmänna och enskilda intressen
- I sådana fall ska tillståndsfrågan prövas av länsstyrelsen
  - Och inte som idag av miljödomstolen
  - Gäller även servitut och gemensamt arbete enligt FBL
- Lantmäterimyndigheten får besluta om ändrad delaktighet i samfälligheter för vattenverksamhet
  - I direkt anslutning till ändringar i fastighetsindelningen

Ändrade och nya §§:
1:3, 6:8, 10:4 a, 11:5 a FBL
1 a AL
1:1, 7:18 a, 7:19 LVV

Tillståndsprövning enligt PBL och MB vid fastighetsbildning

- Ds 1999:42
  - Byggnadsnämndens medgivandeprövning enligt 4:25 a FBL tas bort
    - I stället bygglov krav för fastighetsbildning för ny bebyggelse
- LMV-rapport 2002:3
  - Medgivandeprövning enligt 4:25 a FBL tas bort
  - Medgivandeprövning enligt 3:2 tredje stycket FBL tas bort
  - 4:10 a FBL upphävs
  - Istället får LM förelägga sakägare att inhämta tillstånd enligt annan lag (t.ex. PBL och MB)
    - BN/Lst får kräva föreläggande vid ny bebyggelse
  - Fråga om vattenverksamhet skall kunna prövas innan förrättning enligt AL och LL avslutas

Läget:

- Övervägs inom Regeringskansliet

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

---

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

För att få bedriva vattenverksamhet skall verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten skall bedrivas.

Trots bestämmelsen i första stycket får fråga om tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken tas upp till prövning om lantmäterimyndigheten vid en förrättning enligt anläggningslagen (1973:1149) eller ledningsrättslagen (1973:1144) meddelat ett föreläggande om detta enligt 4 kap. 25 a § fastighetsbildningslagen (1970:988).

Anmälningsfall enligt Miljöbalkskommittén

---

1. uppförande av brygga, pir, vågbrytare och motsvarande om anläggningen vid medelvattenstånd har en total yta av högst 50 m²,
2. anläggande av kaj eller spont i vattenområde med en längd av högst 100 m,
3. utfyllnad i vattenområde om utfyllnaden görs på en bottenyta av högst 3 000 m²,
4. muddring, grävning, schaktning, sprängning eller liknande åtgärd i vattendrag på en yta av högst 500 m² och med högst 1 000 m³ massor,
5. muddring, grävning, schaktning, sprängning eller liknande åtgärd i andra vattenområden än vattendrag på en yta av högst 5 000 m² och med högst 10 000 m³ massor,
6. anläggande av vägtrumma i vattendrag med en medelvattenföring om högst 1,0 m³/s,
7. byggande av bro i vattendrag med en medelvattenföring om högst 1,0 m³/s,
8. omgrävning, fördjupning och breddning av vattendrag med en medelvattenföring om högst 1,0 m³/s, om åtgärden inte är att hänföra till markavvattning,
9. anläggande av bevattningsdamm eller liknande anläggning med en sammanlagd vattenyta om högst 5 000 m², dock utan att dämning sker i vattenområde.
10. anläggande av våtmark med en sammanlagd yta av högst 10 000 m² utan att dämning sker i vattenområde,
11. nedläggning av kabel, rör eller ledning i vattenområde,
12. bortledande av högst 600 m³ vatten per dygn från vattenområde och utförande av anläggningar för detta,
13. utrivning av en vattenanläggning som tillkommit för en verksamhet enligt punkterna 1–12.

